

Záznam zo stretnutia pracovnej skupiny pre zonáciu Tatranského národného parku, ktoré sa uskutočnilo dňa 29. júna 2011 na MŽP SR, Nám. Ľ. Štúra 1 v Bratislave

Prítomní:

Podľa prezenčnej listiny

K bodu 1.1: Otvorenie stretnutia

Stretnutie otvoril pán minister József Nagy. Prítomným členom poďakoval za účasť. V úvode vysvetlil dôvod zloženia a zriadenia pracovnej skupiny pre zonáciu TANAPu. Oboznámil, jej že činnosť a výsledky budú predložené aj Zelenej tripartite, ktorá je medzirezortnou pracovnou skupinou. Tiež odôvodnil prizvanie zástupcov samospráv – pána Nováka a pána Sýkoru. Vyjadril spokojnosť so zložením pracovnej skupiny, zloženej z odborníkov, a uviedol, že dôraz pri tejto zonácii sa bude klásť na odbornosť, ale s použitím rozumu, t. j. vytvoriť takú zonáciu, ktorá bude použiteľná v reálnom živote.

Rastislav Rybanič ďalej oboznámil členov s programom stretnutia, ktorý bol nasledovný:

Program rokovania

- 1.1 Otvorenie stretnutia
- 1.2 Oboznámenie sa s organizačným a rokovacím poriadkom, odovzdanie menovacích dekrétov, voľba predsedu
- 1.3 Pripomienky k zaslaným materiálom
- 1.4 Diskusia
- 1.5 Záver

K bodu 1.2: Oboznámenie sa s organizačným a rokovacím poriadkom, odovzdanie menovacích dekrétov, voľba predsedu

Rastislav Rybanič prešiel jednotlivé body organizačného a rokovacieho poriadku. Spýtal sa na pripomienky k nemu. Ján Topercer položil otázku, či pracovná skupina má len poradný hlas. Rastislav Rybanič to potvrdil. Oboznámil členov, že zo stretnutí sa bude robiť záznam, ktorý môžu pripomienkovať. Námety a pripomienky k zonácii budú konzultované a po zhode väčšiny budú postupne zapracovávané do návrhu zonácie. Za predsedu bol navrhnutý minister József Nagy. Nikto z členov nemal námietky. Pán minister sa vyjadril, že si funkcie váži, nemá ale problém pri nedostatku času poveriť vedením iného člena. Chce však byť na začiatku fungovania, sledovať, ako sa práca na

návrhu zonácie bude vyvíjať a aká bude činnosť pracovnej skupiny, jej tempo, návrhy, smerovanie. Následne odovzdal prítomným členom menovacie dekréty.

K bodu 1.3. Prezentácia

Prezentáciu pripravil Slavomír Celer, pracovník Správy TANAPu. Na úvod oboznámil s právnymi normami, ktoré sa uplatňujú v súčasnosti v TANAPe a tiež poukázal na komplikovanosť a neprehľadnosť v množstve predpisov viažucich sa k TANAPu. Členov oboznámil, že odborný návrh, tak ako bol predložený členom, vychádza zo súčasného stavu zákona o ochrane prírody a krajiny, ale zóny budú upravené podľa nového zákona. Uviedol charakteristiku jednotlivých zón. Pri zonácii sa použila metodika, ktorá bola predložená na MŽP SR, ale nebola schválená. Pri zonácii sa vychádzalo aj z mapovania spoločenstiev mokradí a rašelinísk, mapovania živočíchov (rys, kamzík), mapovania abiotických javov, GNÚSES Tatry, mapy bariérových prvkov v lesných ekosystémoch, mapy komplexov nelesných biotopov, mapy komplexov lesných typov. Veľký problém sa ukázal pri zonácii lesných biotopov (metodika prírodoochranného hodnotenia lesných biotopov). Vychádzalo sa zo zachovalosti (pôvodnosti) lesných biotopov od pôvodných po náhradné a umelé biotopy. Pôvodné lesy charakterizuje hlavne prirodzené druhové zloženie a štruktúra lesných porastov – vertikálna a horizontálna. Bolo vyčlenených 5 tried pôvodnosti (bližšie opísaných v podkladoch, ktoré boli predložené členom). Pracovalo sa tiež s metódami DPZ. Lesné i nelesné biotopy boli združené do ekologicko-funkčných priestorov. Do analýz bola zapojená aj mapa botanicky významných území a mapy významných živočíšnych druhov. Pán Celer upozornil aj na metodicky nedotiahnuté veci, napr. stanovenie priorít starostlivosti. V predloženom predrokovanom návrhu upozornil aj na potrebu dávať v ďalších krokoch pozor aj na vydané rozhodnutia orgánov ochrany prírody a iných orgánov, požiadavky samospráv, požiadavky cestovného ruchu, neštátnych vlastníkov lesov v územiach, ktoré sa plánujú zaradiť do bezzásahových zón.

K bodu 1.4: Diskusia

Po prezentácii pán minister uviedol svoje postrehy a položil otázku, či je metodika, podľa ktorej bol urobený odborný návrh zonácie, akceptovateľná (prípadne návrh na doplnenie), aké kritériá budú použité na posúdenie a údaje, ktoré sú relevantné zo strany členov, ktoré by mohli poskytnúť v rámci doplnenia, upresnenia. Je dôležité vyjasnenie si prístupu, pretože Tatry sú jedinečné z pohľadu Slovenska a tiež sú ostro sledované aj verejnosťou, každý proces, zmena, pohyb v nich.

Ján Topercer upozornil na článok, ktorý zaslal členom pracovnej skupiny. V ňom podal prehľad problematiky zónovania vo svete s návrhmi cieľov, východísk, prístupov, kritérií i metód zónovania spolu s kritikou doterajšieho postupu zónovania TANAPu. Navrhol aby sa urobila metodika, podľa ktorej sa bude postupovať pri zónovaní všetkých národných parkov v SR. Zdôraznil, že ako teoretický a metodický základ pri zónovaní a plánovaní ochrany prírody vo svete sa berie najmä evolučná biológia a biológia ochrany prírody (conservation biology), nie aplikované lesnícke vedy ani vedy iných exploatačných odvetví. Na taký základ treba postaviť aj zonáciu a ochranu prírody v SR,

ak má byť naozaj **odborná, účinná** a medzinárodne prijímaná. Upozornil tiež na viaceré konkrétne nedostatky pri definovaní predmetu ochrany (biotopy) a princípov zonácie (chýba presné stanovenie cieľov, reprezentatívnosť, konektivita, dolinové gradienty a i.) v predložených materiáloch.

Pán minister navrhol, či by nebolo dobré existujúcu metodiku prehodnotiť, prípadne doplniť. V prípade zonácie TANAPu pripúšťa aj možnosť samostatnej metodiky len pre tento národný park.

Rastislav Rybanič poznamenal, že sú skúsenosti aj z iných parkov, je potrebné sa na ne pozrieť komplexne a pre budúcnosť určiť slabiny postupu a vyvarovať sa im, resp. ich napraviť.

Marián Janiga uviedol, že existuje veľa štúdií a hoci sú už niektoré veľkoplošné chránené územia zónované (PIENAP a Horná Orava), v praxi nefungujú. Je preto potrebná legislatívna úprava. Zákon by mal predchádzať zonácii, aby bolo možné ju uplatňovať. Tiež je dôležité prepojenie na iné zákony. Poukázal aj na širší priestor EÚ a potrebu zosúladiť ochranu aj s okolitými krajinami Slovenska. Uviedol, že vo svete najčastejšie používajú 3 zóny. Tiež upozornil na obsah podpisovej výzvy vedeckých inštitúcií, prečo je zonácia TANAPu v predkladanej verzii neprijateľná. Pripomenul genézu celého procesu. Vyjadril nesúhlas s atomizovaním NP na diferencovane obhospodarované malé územia skrývajúce v sebe heterogénne zásahy do dolinových celkov. Zdôraznil nutnosť ochrany dolinových celkov ako gradientových štruktúr i z pohľadu dlhodobých vedeckých biologických poznatkov, ktorými prírodovedci na Slovensku vymedzovali TANAP v jeho začiatkoch. Poukázal na nekonzistenciu navrhovaných zón v TANAPe s nedávno predkladanými Tézami Zákona o OP.

že vo svete najčastejšie používajú 3 zóny.

Pán minister poukázal aj na existenciu D zóny (zóna zastavaných území) a nutnosť riešiť aj tento priestor. Prostredníctvom zákona o ochrane prírody a krajiny dôjde aj k zmene iných zákonov tak, aby bol zákon o ochrane prírody a krajiny účinný. Uviedol predstavu, že na báze dobrej zonácie, resp. súbežne s ňou je možné tiež pripraviť dobrý zákon.

Rastislav Rybanič uviedol, že je predstava vynechať zastavané územia z NP. Pracuje sa na systémovej zmene kategorizácie chránených území zavedením 2 typov – bezzásahových a menežovaných území.

Peter Barančok uviedol, že je neprípustné členenie na podzóny. Členenie na podzóny prichádza do úvahy len v prípade, ak v nich budú presne definované stupne ochrany.

Rastislav Rybanič odpovedal, že pre každú zónu v zonácii budú stupne presne nadefinované. Nebude možné ich kombinovať.

Ján Topercer sa vyjadril, že ak má byť jedným zo systémových cieľov zjednodušenie a prehľadnosť ochrany prírody, nemali by sa vytvárať podzóny. Nemá to oporu ani v medzinárodných smerniciach, najmä nie v prípade A zóny. Pri B zóne takisto postačí členenie na úrovni EFP. Tiež zdôraznil, že aj pri zonácii strategickým cieľom nemá byť len ochrana štruktúr (druhov, biotopov...), ale hlavne ochrana procesov, ktoré ich vytvárajú a udržiavajú. Požiadaval, aby sa z metodiky zónovania vynechali zle definované a sporné opatrenia a kritériá, ako „nasmerovávanie biotopov na prirodzené autoregulačné a autoregeneračné procesy“.

Slavomír Celer uviedol, že v manažovanej zóne budú menšie jednotky (EFP), ale budú presne nadefinované.

Minister vyjadril názor, že by bolo dobré definovať, kde by sa mohlo stavať a kde nie, aby tieto aktivity neboli neskôr možné v územiach, ktoré chceme chrániť (príp. aby sa to nedalo obísť).

Rastislav Rybanič uviedol, že všetko je o stanovení; ak by sa rozvoj vyčlenil na konkrétne parcely, predišlo by sa vzniku a rozmáhaniu nových území cestovného ruchu. Prioritou však bude využívanie už existujúcich. Určia sa dlhodobé pravidlá fungovania.

Marián Janiga uviedol príklad využívania cestovného ruchu a ochrany prírody v Taliansku (NP Abruzzo), kde sa návštevnosť odvíja od ochrany prírody, výkonom sú poverené samotné národné parky. Navyše národné parky operujú na vo veľkej miere neštátnych pozemkoch a pokladá skôr za historickú denagógiu líniu, že na štátnych pozemkoch dokážeme zabezpečiť v SR účinnú ochranu. Ako posudzovateľ EIA v tejto oblasti vie doložiť, že veľmi vážne zásahy do prírody sa dejú v chránených územiach práve na pozemkoch vo vlastníctve štátu. Pre účinnú ochranu prírody je dôležité previazanie komunálnej politiky a lokálnej správy chráneného územia. Domnieva sa, že dobrým východiskovým materiálom sú body Vyhlásenia poslucháčov a učiteľov štúdiijného odboru Ochrana a využívanie krajiny, ktoré podpísalo okolo 1300 ľudí predovšetkým z akademického a univerzitného prostredia.

Pán minister položil otázku, ako si členovia predstavujú financovanie národného parku. Či zo štátneho rozpočtu, zvýšenými poplatkami, vstupným, podielmi z daní?

Marián Janiga odpovedal, že poslucháči menovaného štúdiijného odboru na ŽU sa už dlhodobo týmto problémom zaoberajú, poďakoval p. ministrovi za záujem o výsledky. Podľa spracovania približne polovice chránených území SR, by participatívne dofinancovanie správ chránených území znamenalo podľa hrubých predbežných odhadov od cca 0.3 do 3 percent z tržieb podnikateľských subjektov, ktoré majú pridanú hodnotu z existencie kvality chráneného územia. Tiež argumentoval že je nevyhnutné udeliť právnu subjektivitu národným parkom. Nepochybne by to vygenerovalo viac lokálnych štatutárnych zástupcov v chránených územiach, ktorí by sa mohli efektívnejšie a zmysluplnejšie uchádzať o financovanie z fondov EHP, ako je to doteraz. Bolo by na ich schopnostiach, zručnostiach zabezpečiť si financie. Prípadne by bolo dobré zaviesť pre podnikateľov príspevok z tržieb (majú predsa výhodu atraktívneho územia).

Pán minister pre iné pracovné povinnosti musel zo stretnutia odísť a vedením diskusie poveril Rastislava Rybaniča.

Rastislav Rybanič uviedol že v NP je hlavná ochrana, ale potrebné je aj skvalitňovanie NP (údržba chodníkov, informácie, služby). Pokusy o zonáciu TANAPu prebiehajú už 11 rokov, doplnením, upresnením, zmenou chceme dosiahnuť kvalitný návrh zonácie.

Michal Wieszik poukázal na zle nastavené kritériá (kritérium prirodzenosti porastov je umelé), B „nárazníkovú“ zónu by bolo potrebné ponechať. Do úvahy by bolo treba zobrať dolinové kontinuum, chrániť krajinnú štruktúru na základe celistvosti. A zóna sa dá namodelovať, hoci na mape bude vyzeráť rozkúskovane, je potrebné prepojenie, tok informácii (z pohľadu budúcnosti zaradiť do zóny A aj niektoré funkčne dôležité územia, ktoré v súčasnosti nespĺňajú štruktúrne kritériá zóny A).

Rastislav Rybanič súhlasil s tým, že ak to bude dávať zmysel, vyčlenia sa do zóny A dolinové celky, ukázkovo.

Slavomír Celer ale upozornil na kritérium komunikácie s dotknutými subjektami. Trvalo dlhú dobu prerokovať zonáciu so ŠL TANAPu. Citlivou témou v zónach je aj výkon práva poľovníctva a tiež pohyb turistov.

Rastislav Rybanič uviedol, že v prípade dolinových celkov, ktoré by sa dali vyargumentovať, je konkrétnym návrhom MŽP SR otvorené.

Marián Janiga poukázal na skutočnosť, že úplne chýbajú alúviá riek v A zóne.

Ján Topercer zdôraznil, že v dolinových celkoch treba uvažovať viaceré dolinové gradienty (gradient mohutnosti dolinového toku, spádnicový gradient a i.), včleniť do A zóny aj časti mohutných ekotonov v ústiach dolín a všetky tieto prvky vyberať na základe kritéria reprezentatívnosti a ďalších. To sa vzťahuje aj na výber riečnych ekosystémov do A zóny.

Rastislav Rybanič dal priestor členom vyjadriť sa k metodike aj písomnou formou, požiadal o doplnenie dát o druhoch a biotopoch, ktoré nemá ŠOP SR k dispozícii, alebo o nich nevie. Dal možnosť navrhnúť oblasti, ktoré doteraz neboli tak chránené.

Jozef Šibík podporil evolučnobiologický prístup pred pragmaticko-lesníckym, ktorý bol doteraz preferovaný pri hodnotení jednotlivých podkladov a potrebu zhody na dolinových celkoch. Žiadal nevyčleňovať podzóny (nebudú riešené v zákone), pracovať ale s menšími celkami (EFP). Poukázal na zlé nastavenie v súčasnosti, že aj v A zóne je možné cez výnimky robiť zásahy. Vzhľadom na manažment zohľadňujúci jednotlivé biotopy poukázal na existenciu online publikácie „Manažmentové modely pre údržbu, ochranu a obnovu biotopov“, ktorú pripravilo DAPHNE spolu s Botanickým ústavom a ktorej výsledky by sa mohli neskôr použiť v rámci programov starostlivosti o jednotlivé biotopy.

Rastislav Rybanič uviedol, že v prípade ohrozenia života a zdravia (spriechodnenie turistických chodníkov v lesoch s popadanými stromami, pristátie vrtuľníka HZS) budú určité výnimky aj v A zóne.

Ján Topercer sa vyjadril, že pre úspešnosť vyjednávania je potrebné si v pracovnej skupine i v ochranárskej obci ujasniť a ujednotiť kritériá.

Rastislav Rybanič dal slovo aj zástupcom samospráv, ako vnímajú predstavený odborný návrh a pripomienky v diskusii k jeho úprave.

Michal Sýkora položil otázku, v čom je ochrana prírody a ako ju chce MŽP SR zabezpečiť. Zúčastnil sa už mnohých rokovaní k zonácii a úspech vidí len v hľadaní miery kompromisu.

Peter Novák položil otázku, čo by malo byť skôr, či územný plán alebo zonácia? ÚP sa pripravoval v spolupráci so ŠOP SR, hľadali sa kompromisy, dohoda, že sa nebude zastavané územie rozširovať. Problém však vidí aj medzi ministerstvami, ktoré majú rozdielne záujmy (ochrana prírody, cestovný ruch, ťažba dreva a pod.). Podľa jeho názoru záleží od ochrany prírody a jej zedefinovania a stanovenia hodnôt území – potom prichádza už len prebratie do ÚPD.

Rastislav Rybanič položil otázku, či je prijateľné vyňatie zastavaných území z NP?

Peter Novák sa vyjadril, že by tam bolo určité zjednodušenie, čo sa týka posudzovania vplyvov (keďže by sa už nevyžadovalo povinné hodnotenie, ako je to doteraz).

Michal Sýkora sa vyjadril, že by bol potrebný plán starostlivosti o TANAP.

Peter Fleischer uviedol, že v súčasnosti predložená odborná zonácia je výsledkom 7 rokov rokovaní ŠOP SR a ŠL TANAPu a kompromisov, iné vylišenie A zóny bude z pohľadu štátnych lesov zrejme nepriechodné. Vychádzame z princípu, že chrániť (resp. ponechať na samovývoj v zóne A) treba to, čo je vzácne (=prírodné), ale predmetom ochrany by nemali byť spontánne procesy v neprirodzených (zmenených, nepôvodných) ekosystémoch.

K bodu 1.5: Záver

Na záver Rastislav Rybanič uviedol, že je potrebné nájsť kompromis pre všetkých, čo nebude ľahké, a tiež je potrebné nájsť pre návrh podporu z čo najviac strán. Dohodol ďalšie kroky pre stretnutie, poďakoval za účasť a ukončil stretnutie.

Úlohy vyplývajúce zo stretnutia:

- podklady zo stretnutí pracovnej skupiny budú zverejňované na web stránke ministerstva na adrese <http://www.minzp.sk/sekcie/temy-oblasti/ochrana-prirody-krajiny/priprava-zonacie-tatranskeho-narodneho-parku/podklady-k-priprave-zonacie.html> (Z: SOPaTK sekcia ochrany prírody a tvorby krajiny, T: 30. 6. 2011)
- predbežný termín stretnutia je naplánovaný na 11. augusta 2011 (štvrtok) o 10:00 hod. na MŽP SR, pozvánka bude zaslaná s prípadným spresnením (SOPaTK, T: 1. 8. 2011)
- návrhy k metóde postupu, doplnenie dát o druhoch pre ŠOP SR, návrh zón (Z: členovia pracovnej skupiny, T: 14. 7. 2011)
- návrh konkrétnych lokalít (dolinových celkov, riečnych alúvií...) tak, aby nevznikol konflikt záujmov (cestovný ruch a samosprávy), prípadné grafické znázornenie na mape (Z: členovia pracovnej skupiny, T: 20. 7. 2011)
- návrh ďalších zástupcov do pracovnej skupiny pre zonáciu TANAPu z radov vedeckej obce (Z: členovia pracovnej skupiny, T: 14.7.2011)
- pripomienky k záznamu (Z: členovia pracovnej skupiny, T: 8. 7. 2011)

Zapísala: Hrdá

Doplnili a upravili: Topercer, Fleischer, Janiga, Šibík